

GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ

Biuro Służby

ul. Armii 93, tel. 0042 22 155

biuro@zawacki.pl, www.zawacki.pl

62 25 127; REGON 170562736

KRS 000041000

109015000000000050020244

8.03.2005

Bydgoszcz

part. AK

† Szapański Bernard
ps. „Broolka”

M: 1310/2156 Pom.

IS ZAWARTOŚCI TECZKI —

Szapaniński Bernard
J: N: 1510/2.156 Pom
Budynek part A D
Świdnik

I/1. Relacja k. 4 s. 1-4

I/2. Dokumenty (sensu ścisłym) dotyczące osoby relatora —

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 1 s. 1-2

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu przed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 11

VI. Fotografie

brak

1/1. Relacja - Szapaniski Bernard:

1. Relacja Urszuli Cieslik z 12.02.1998r.
o działalności Szapaniskiego Bernarda
ps. „Brodka” mpis oryg. k. 1 s. 1
2. Relacja B. Szapaniskiego, mpis,
oryg. k. 3 s. 2-4

Szapański Bernard

ps. „Bródka”, *deca grupy partyz. w Bonaes Tucholskiej*

rodziny
Ur. 4.12.1909 r. zorganizował w r. 1941/42 kilkusobową grupę partyzancką w okolicach Lipinek.

W skład tej grupy wchodził początkowo okoliczni mieszkańcy: Skibicki Jan, bracia: Józef, Antoni i Szymon Domachowscy. Dołączali do nich w miarę czasu, Weiner Bernard, Miłek Franciszek, Pozorski Franciszek, Braun Jan, Szczepański Józef. Grupa w swoich początkach przyjęła nazwę „Bródki” - ponieważ wszyscy pierwsi jej członkowie nosili długie brody. Początkowo była to grupa luźna, będąca jednak w stałych kontaktach z grupą Jana Sikorskiego (działającą także w okolicach Lipinek) ps. „Janek-Wilk”.

Grupa Bródków prawdopodobnie podporządkowała się „Gryfowi Pomorskiemu” a od momentu przybycia na te tereny por. „Graba”, - ~~także~~ *tenże* przejął ją w swoje zgrupowanie Armii Krajowej.

W dniu 15.08.1944 r. „Grab” zmienił dowódcę grupy na Bernarda Weinerja ps. „Dzik”.

Pan Szapański zmarł w Lipinkach 27.10.1986 r. i pochowany został na cmentarzu w Lipinkach.

Za współpracę z grupą „Bródków” narzeczona p. Szapańskiego, pani Wanda Suwalska została aresztowana w dniu 10.01.1945 r. i przewieziona do obozu Stutthof.

Kłobiasa J. J.
Bydgoszcz 12.02.1998 r.

Relacja

Bernarda Szapańskiego "Bródki" z Lipinek o swoim udziale w ruchu oporu w latach 1940 - 1945.

Urodziłem się 4 grudnia 1909 roku w Lipinkach, tamże ukończyłem 5 klasę szkoły publicznej i pracowałem z rodzicami w gospodarstwie rolnym do września 1939 r. W Polsce międzywojennej w Lipinkach i okolicy mieszkało dużo Niemców, wrogo nastawionych do Polski. Odbywali liczne spotkania całych rodzin w kościele ewangelickim w Przewodniku, którym przewodził Niemiec Jebram. Np. w 1938 roku odbył się w Przewodniku zjazd młodych Niemców w tamt. kościele, a wieczorem miała odbyć się zabawa na wiejskiej sali, udekorowanej hitlerowskimi emblematami. My chłopacy z Przewodnika i Lipinek rozbiliśmy zabawę, przepędzając butnych młodych Niemców. Niemcy narobili wielkiego krzyku, że im się w Polsce wielka krzywda dzieje. W sądzie świeckim odbyła się rozprawa sądowa. Zasadzeni zostaliśmy na pół roku więzienia w zawieszeniu.

W ten sposób znalazłem się na niemieckiej czarnej liście. W sierpniu 1939 roku, przewidując agresję na Polskę, ułotniłem się z Lipinek, pojechałem do Rzeszowa, w październiku tego roku przeniosłem się do Bydgoszczy - Łęgnowa, gdzie pracowałem jako zbrojarz przy budowie wytwórni sprzętu wojennego. Tu z innymi kolegami dokonywaliśmy małego sabotażu, źle wykonując prace zbrojeniowe. Odczułem, że jestem obserwowany. W sobotę 20 czerwca 1940 roku pojechałem do Lipinek. Tu zostałem ostrzeżony, że czeka na mnie policja. Poszedłem do lasu. Zgłosiłem się do Stefana Gussa "Dana" komendanta "Swierków". Pozostałem w lesie na stałe. Od "Dana" otrzymałem polecenie zorganizowania grupy partyzanckiej. Pozyskałem następujących ludzi: Bernarda Weinerja "Dzika" z Lipinek, który w moim oddziale był do września 1944 roku/ odszedł, działał samodzielnie/, Maksymiliana Gerke "Skowronka" z Lipinek, krótki czas przebywali w moim oddziale Antoni i Józef Domachowscy z Lipinek, Antoni Gniewkowski zginął pod Lipinkami przypadkowo postrzelony przez swego kolegę. Oddział przybrał pseudonim "Bródki", nosiliśmy długie brody.

2. Wojskowe ćwiczenia "Bródków" prowadzili zawodowi plutonowi:
  - Antoni Mańkowski "Grom", Klemens Kwiatkowski "Puchacz", chorąży "Jacek" z Bydgoszczy od wiosny 1944 roku.
3. Zadania wyznaczone przez "Graba" BBródkom: zdobywanie żywności również przez polowanie na leśną zwierzynę. Rekwirowali żywność wśród niemieckich rolników, odwiedzając ich po "świniobiciu". Bra - liśmy udział w rekwirowaniu większej ilości żywności w młynie Jasz - czu.
4. Organizacja pracy "Bródków". Conajmniej jeden raz w tygodniu odwie - dzał nas "Grab", przydzielając zadania do wykonania. Odprawa do - wodców podgrup odbywała się przed przygotowaniem większej akcji. Ziemiarki leśne budowaliśmy w posokkowych lasach, w drzewostanie niskim, gęstym, ale takiej wysokości, że kryły ludzką postać.
5. Współpraca "Bródków" z polsko - radzieckim desantem por. Kazimie - rza Waluka. Kiedy doszło do współpracy ludzi "Graba" z desantowcami K. Waluka, otrzymaliśmy od "Graba" następujące zadania do wykonania:
  - zdobywanie i przekazywanie por. K. Walukowi informacji o znaczeniu wojskowym, przeprowadzaniu desantowców do punktów informacyjnych np. do nauczycielki Koniecznej z Radańska, zdobywającej wiadomości o pracy w wytwórni amunicji w Łęgnowie, gdzie pracowała jej przyja - ciółka Maria.
6. Zbrojne akcje "Bródków". Atak na Czersk Swiecki we wrześniu 1944 r. w celu zdobycia żywności w sklepie spożywczym mieszczącym się w jednej części budynku szkolnego, broni i amunicji od pilotów - rekowalescentów, przebywających w drugiej części budynku.
Akcja pod Starą Hutą 8 maja 1944 roku z udziałem "Graba" i Jego - grupy "Wilków". Prowadziliśmy walkę z dużym oddziałem Jagdkommando. Z naszych ludzi poległ Antoni Mańkowski "Grom" i Józef Szumała "Daniel. Po stronie Niemców padł komendant Jagdkommando.
W akcji w Borsukowie zginęło dwóch Niemców.
7. Koniec 1944 roku - rozejście się ludzi "Graba" i tragiczny los

ludzi por. Kazimierza Waluka. W rozmowie "Graba" i Waluka na temat konieczności rozejścia się członków zgrupowania AK "Swierki" nie brałem udziału. Z ós podgrup do końca wojny działały jeszcze dwa - "Brodki" i "Wilki". Zwiady radzieckie "Wiktora" i "Saszy" powędrowały w kierunku Koronowa, by tam przejść front, por. K. Waluk zgrupą 12 - tu desantowców postanowił przetrwać przejście frontu na tzw. "Bombenplacu" w leśnictwie Kotówka. Z moim oddziałem przebywałem w znanych mi lipińskich lasach. W przeddzień wkroczenia do Lipinek wojsk radzieckich z 17 na 18 lutego zarządzeniem rozejście się moich ludzi i powrót do domów. Postanowiliśmy zaraz po przejściu frontu zebrać się w Lipinkach i pomóc w organizowaniu się władz gminnych. Tak też się stało. Zebrało się nas około 40 ludzi z bronią w ręku. Utworzony został Zarząd Gminny w Lipinkach z Kowalskim jako wójtem na czele. Wszyscy partyzanci weszli w skład posterunku milicji obywatelskiej. Niestety zostali przez NKWD internowani, rozbrojeni i wywiezieni na Ural.

Bernard Szapanski

zam. w Lipinkach

86 . 163 Lipinki.

II. Materiały uzupełniające relacje: Szepański
Bernard.

1. E. Skerska, Biogram Bernarda Szepańskiego,
[w:] Stow. biograficzny konspiracji pomorskiej
1939-1945, Wyd. FAPAK, Toruń 2001, z. 5,
s. 122-123, kserokop.

k. 1 s. 1-2

Szapański Bernard ps. „Bródka (1909–1986), dowódca pododdz. „Bródki” Zgrupowania Partyzanckiego AK „Świerki-101”.

Urodzony 4 XII 1909 r. w Lipinkach, skończył tu szkołę powszechną i pracował w rodzinnym gospodarstwie rolnym. W 1938 r. z inicjatywy Witolda Bielowskiego (nadleśniczego w Przewodniku) wraz z grupą młodzieży z Lipinek i Przewodnika zbojkotował w Lipinkach uroczystości zjazdowe organizacji „Hitlerjugend”.

W obawie przed aresztowaniem w sierpniu 1939 r. wyjechał do Rzeszowa. W październiku 1939 r. pracował jako zbrojarz w Bydgoszczy-Łęgnowie przy budowie wytwórni sprzętu wojskowego, organizując sabotaż. Zagrożony aresztowaniem wrócił do Lipinek, ale poszukiwany przez Niemców zbiegł do lasu. Z ukrywających się zorganizował luźną grupę partyzancką. Do ZWZ-AK został zaprzysiężony w kwietniu 1941 r. przez Henryka Szymanowicza ps. „Marek”, który utworzył w okolicy Lipinek placówkę AK krypt. „Sosna 1”. Na przełomie 1941 i 1942 r. nawiązał kontakt ze Stefanem Gussem ps. „Dan”, któremu podporządkował swoją grupę noszącą nazwę „Bródki” (pierwsi członkowie grupy nosili długie brody). Grupa weszła w skład Oddziału Partyzanckiego krypt. „Świerki” (do kwietnia 1944 r. pod dowództwem „Dana”) z zadaniem zdobycia broni, informacji o ruchach wojsk i nastrojach ludności. Organizowała akcje sabotażowe i rekwizycyjne (m.in. wyprawa do młyna w Jaszczu k. Warlubia). W czerwcu 1944 r., po wylądowaniu desantu polsko-radzieckiego por. „Żelaznego”, Szapański został oddelegowany przez dowódcę „Świerków-101” Alojzego Bruskiego ps. „Grab”, jako przewodnik po lasach lipińskich, a partyzanci z jego oddziału zostali włączeni do pododdziału Bernarda Weinera ps. „Dzik”. W drugiej dekadzie września 1944 r., jako dowódca pododdziału „Świerki-101”, wziął udział w zwycięskiej akcji na Czarsk Świecki, gdy zaatakowano magazyny żywności, obuwia, amunicji stacjonujących rekonwalescentów z oddziałów Luftwaffe i Jagdkommando. W walce uczestniczyły pododdziały „Świerków-101”: Huberta Bukowskiego („Sójka”), część oddz. Alfonsa Kwiczora („Czarny”), Jana Sikorskiego („Wilk”), Feliksa Warczaka („Bech”), Bernarda Weinera („Dzik”), oddz. kadrowy „Świerki-101”, zwiad „Jedliny-102” pod dowództwem Jana Sznajdera ps. „Jaś-Dąb” i grupa desantu polsko-radzieckiego Kazimierza Waluka ps. „Żelazny”. Z Franciszkiem Miłkowskim ps. „Wrona” ukrywał się w bunkrze w Średniej Hucie u Jana Nowaka, przewożącego broń i likwidującego spadochrony radzieckiego desantu, który aresztowany 24 XI 1944 r. zginął bez wieści w KL Buchenwald.

Zmarł w Lipinkach 27 X 1986 r. i tutaj został pochowany.

Siostra Aleksandra Leśniak z d. Szapańska i Wanda Suwalska (po wojnie żona B. Szapańskiego) aresztowane w Lipinkach 10 I 1945 r.; więźniarki KL Stutthof przeżyły „marsz śmierci” i po wojnie mieszkały w Lipinkach.

Odnznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

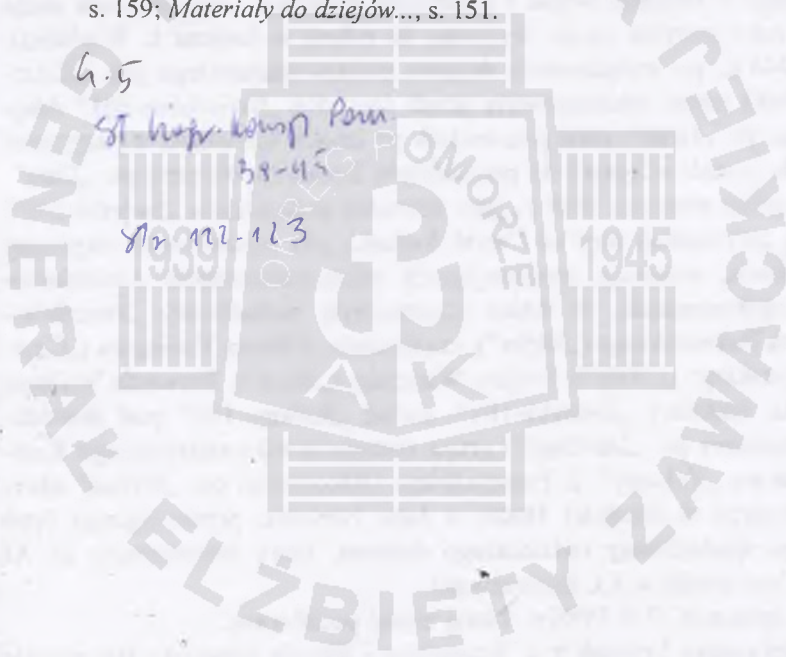
1
Lipinkach
Słow. biografiami konspiracyjnymi pomorskiej 1933-1945,
"Wyd. JASPAC, Toruń 2001, s. 5 s. 122-123.

Teper Michol

2

APAK, T.: Bonin E., Bonin M., Schulz A., Szymanowicz H.; Spuścizna Sznajdera J., relacja Szapańskiego B., sygn. 47/656; Cieślik E., *Z Lipinek do KL Stutthof i Potulic*, Bydgoszcz 1997, s. 50-51, 53; Komorowski K., *Leksykon...*, s. 121; Zakrzewska A., *Oddziały partyzanckie AK na Pomorzu*, w: *AK na Pomorzu...*, s. 159; *Materiały do dziejów...*, s. 151.

Elżbieta Skerska

T: K: 1310/2156 Pom.

Bydgoszcz.
Świecie

Szapaniński Bernard

V. Karty informacyjne

k. 11

T

Part
Polski

Szapaniski Bernard

"Pocelka"

zmarł

int H Symonowicz 88

87

SZAPAN SKI Bernard ps. "Bródka"

Part 3

urodz.

partyznat "Swierki"

Bv JZzH

Wykaz odznaczeń "Jary" - Michała

Szapanski Bernartol

Bydgoszcz
"Sincchi" 4

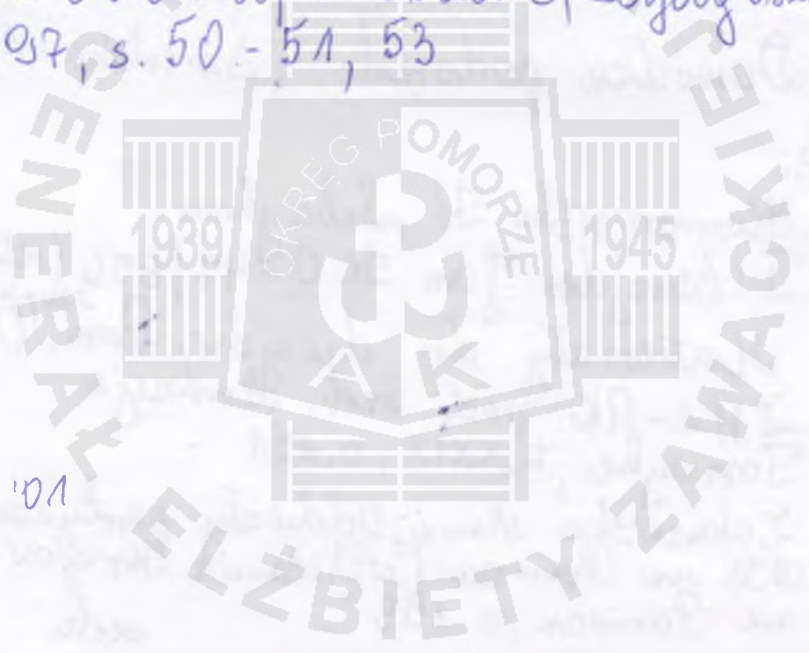
Dowódca pododdz. "Sincchi" - 101"

zob:

1. Komorowski K. "Leksykon."
2. J: Benajder Jan SKO-47/656 (reżysja szapanski'ego)
3. Materiały do dziejów Pom. Okręgu
ZWZ-PPK pool red. Anonima
Tomczyk, t. XXIX, s. 151
4. Zakuswska Anna, Oddziały partyzanckie
AK na Pomorzu [w:] Anna Krajowa
na Pomorzu, s. 159
verte

Cieślak Elżbieta, Ł Lipinek oł
W Ł Stutthof i Potulic, Bydgoszcz
1997, s. 50 - 51, 53

Est. VII '01

Szapanski Bernard

5

zob: Ruch oporu na Pomorzu
w l. 1935-1945, praca mgr.
Jan Piętkowski, bibl. FAPAK,
opis. B 11/88

482.VIII '01

Śmieć? PART.

SZADATYŃSKI BERNARD
ps. "BRÓDKA"

7

D-ca odolatru part. wyczonego
olo "Śmierć" - 1943/44

AK na Pomorzu, s. 159
88 m/94

Bydgoszcz 8
Szaparyński Bernard

rol. spis G. Szaleskiego por. 344

sygn. Pa

adres: Lipiński śmiełci

FUNDACJA
Budy. Kościel.
"Święci 101"
9
SZAPANSKI Bernard ps. Brodka"
zob. Szwajder J. "Jedynki-102", Arch. Ak. B/26-89 s. 61

1930
Dowódca pododdziału II-go oddziału "Święci 101"
nr. 4, 12. 1909

A. Zask. 90

a

Bydgoszcz Pomorze 17K

10

++

SZAPANSKI Bernard

ps „Bródka” 1909-1986.

D-ca pododz. Bródki' Zgrupowania
Partyzanckiego 17K „Swierki” - 101”
zagrożony aresztowaniem, zbiegł do
lasu. Sabotaż, dywersja. Pomoc zwiadku
„Jedliny - 102”.

Elżbieta Skerska

Zob. Słownik Biograficzny Konspiracji
Pomorskiej 1939-1945 część 5
Fundacja „Archiwum Pomorskie 17K”
Forum 2001
str 122, 123

DRut
2003

Szapaniński Bernard

Śmiecie

p.s. "Iyś" (dla UB)

11

po zakończeniu wojny zaangażował się
w działalność PPR - współpr. z PVB w
Świeciu do wyjazdu do Gdańska. Mimo
tego 4.10.1952 aresztowany i skazany
24.02.1953 na 5 lat więzienia za posia-
danie broni. Zwolniony 7.07.1954
(kolonosji na ks. S. Elmonzale)

dob. S. osob. Sylwester Konik

M: 1625/2564 Pom. z. II s. 10-11, 14, 15,
16, art. M. Kruk

Wł. X '12

Szaparyski Bernard

ZESKANOWANE

